

CARACTERISTICA METODELOR DE EVALUARE ȘI GESTIUNE A RISCURILOR ÎN SECTORUL AGRICOL

CHARACTERISTICS OF RISK ASSESSMENT AND MANAGEMENT METHODS IN THE AGRICULTURAL SECTOR

Sofia DONEA

Universitatea de Stat „Bogdan Petriceicu Hasdeu” din Cahul

E-mail: donea.sofia@usch.md

Rezumat. *Particularitățile existente în domeniul agricol impune producătorii să activeze într-un mediu incert și instabil. Deciziile manageriale în sectorul agricol conțin permanent un anumit grad de risc. Gestiunea riscurilor trebuie să devină o necesitate și o deprindere pentru producătorii autohtoni, bazată pe un calcul fundamentat, pe o experiență sau pe surse informaționale corecte, pentru a calcula probabilitatea și efectul riscului. Evaluarea riscului în mediul economic trebuie să devină o sarcină prioritară pentru fiecare entitate. Astfel imprevizibilitatea conceptului de risc impune fiecare entitate să dezvolte politici de gestiune a riscurilor proprii, să descrie metodele de evaluare în funcție de condițiile concrete ale activității desfășurate. Deciziile manageriale în situații de risc stabilesc limita riscului acceptabil, impactul asupra rentabilității și măsurile de întreprins pentru a maximiza rezultatele.*

Cuvinte cheie: sector agricol; factori de risc; gestiunea riscurilor; decizii manageriale.

Abstract: *Existing agricultural characteristics require producers to operate in an uncertain and unstable environment. Managerial decisions in the agricultural sector permanently contain a certain degree of risk. Risk management must become a necessity and a skill for domestic producers, based on a sound calculation, experience or correct information sources, to calculate the probability and effect of the risk. Risk assessment in the economic environment must become a priority task for each entity. Thus, the unpredictability of the risk concept requires each entity to develop its own risk management policies, to describe the assessment methods according to the concrete conditions of the activity carried out. Management decisions in risk situations set the limit of acceptable risk, the impact on profitability and the measures to be taken to maximize results.*

Key words: *agricultural sector; risk factors; risk management; managerial decisions.*

Introducere

Sectorul agricol ocupă un loc important în economia Republicii Moldova. Terenurile fertile deținute pe suprafețe extinse, ponderea populației ocupată cu activitatea agricolă, poziționarea geografică și condițiile climatice – toate conferă agriculturii potențialul necesar și o prioritate istorică în economia națională.

Reformarea relațiilor economice în perioada de tranziție și modificările climatice neprielnice, au produs un șir de schimbări la care producătorii agricoli nu au putut să se adapteze sau adaptarea durează foarte lent și cu riscuri vizibile. Aceste condiții au afectat sectorul agricol – diminuând indicatorii rezultativi, stagnând și degradând această ramură în perioada ce a urmat. Situația în care s-a pomenit agricultura țării a atras atenția structurilor de stat, care au început să dezvolte strategii în domeniul agricol; proiecte și planuri de redresare a acesteia, întrucât situația a creat efecte de distabilizare și asupra altor sectoare economice, dar și mai grav - asupra populației din spațiul rural.

Prioritatea sectorului agricol în economia țării și indicatorii economici rezultativi în permanentă diminuare a crescut interesul economiștilor, managerilor, cercetătorilor, dar și a producătorilor în analiza factorilor de influență. Deoarece consecințele factorilor de influență s-au dovedit a fi complicate, frecvente și cu răsfrângere multilaterală, aceasta a cointerestat factorii de decizie, producătorii și cercetătorii să caute soluții prin analize, observații practice și cercetare.

Precăutarea riscului – ca noțiune economică a fost analizată în studiile științifice încă la începutul sec.XX în lucrările lui F. Knight, însă o atenție mai aprofundată asupra riscului a început prin anii *70 ai secolului trecut. Inițial gestiunea riscului era utilizată în sfera financiar-bancară, iar ulterior asupra necesității de gestiune a riscurilor au convenit și cei din alte sectoare precum și din agricultură. Astfel, se observă extinderea cerințelor de studiere și analiză a riscurilor atât în domeniul de cercetare, cât și în domeniul practic de activitate. Unul dintre parametrii de bază ce determină gradul de risc este incertitudinea. Incertitudinea exprimă nivelul deschiderii spre mediul informațional extern, care se manifestă prin gradul de credibilitate a informației.

După varianta clasică, riscul cu o probabilitate ridicată, poate influența activitatea entității, poate schimba procesul de producție. Aceste influențe de modificare pot impune cheltuieli adăugătoare, necesități de reînnoire a utilajului și tehnicii de producție, modificarea proiectului și a programului de activitate, modificări în procesul de producție.

Riscul ca categorie economică reprezintă relația dintre oameni ce apare în procesul activității economice, rezultatele cărora sunt incerte din cauza unor pricini obiective. Apariția riscului poate să fie provocată în urma unor acțiuni conștiente sau acțiuni necesare. În studiile economice, riscul este studiat printr-o abordare dublă: a) ca oportunitate sau amenințare – în dependență de rezultatul așteptat; b) ca o acțiune întreprinsă pentru atingerea unui scop – în calitate de fenomen.

Eficientizarea activității economice, poate fi realizată printr-un sistem de management performant bazat pe instrumente teoretice și practice ale științei economice, rezultate dintr-o conlucrare colectivă dintre teorii, practici și abordări argumentate științific [9, pag.9].

Metodologia cercetării

Informația expusă în prezenta lucrare rezultă din literatura economică studiată, studii practice din rezultatele activității producătorilor agricoli din Regiunea de Sud a țării, discuții cu antreprenorii locali în cadrul proiectelor de instruire, analiza strategiilor de dezvoltare a sectorului agricol național, datele statistice

ale Biroului Național de Statistică și din practica personală în calitate de producător agricol prin analiza acțiunilor practice de gestiune a operațiunilor agricole în situații de risc.

Rezultate și soluții

În literatura economică există un șir de modele referitoare la gestiunea agricolă, însă practica autohtonă nu dispune de unul concret în acest sens pentru a fi aplicat în activitatea de producție, deaceia măsurile propuse rămân ca indicații la nivel teoretic. Un proces general de gestiune a riscurilor include următoarele etape de urmat:

- identificarea riscurilor specifice genului de activitate, analiza naturii riscului și evaluarea acestora;
- propunerea prin selectare a unor metode cu efect de utilizare;
- luarea deciziilor de influență asupra riscurilor identificate și posibil să se manifeste;
- determinarea efectelor posibile rezultate sub acțiunea măsurilor de control și gestiune asupra riscurilor.

Conținutul unui plan de măsuri, privind gestiunea riscurilor în sectorul agricol autohton, poate fi constituit pentru a asigura calitatea procesului ca o metodă de aplicat cu implicarea mai multor structuri inclusiv și de stat. Este important ca în acest plan să se includă și organele de stat, deoarece dispun de specialiști în domeniul agricol, iar pentru cerințele de respectat pot fi impuse mai ușor pârgii de execuție.

În procesul de **identificare a riscului** factorii decidenți trebuie să cunoască specificul activității de gestionat, scopul și problemele cu care se confruntă în activitate entitatea. În acest sens e necesar de întocmit o schemă de acțiuni care va cuprinde: informații colectate despre riscuri și aranjarea acestora în ordinea probabilității de declanșare. Flexibilitatea în acțiunile decidenților este obligatorie, deoarece entitățile sînt diferite după activități, după scopul urmărit, riscurile asumate, etc. Managerii în domeniul riscului, la această etapă, trebuie să clasifice riscurile în ordinea necesității de gestionare ulterioară, adică lista riscurilor identificate se anexează la propria sistemă de gestionat. Clasificarea se execută, reeșind din evaluarea unor riscuri cu care entitatea s-a confruntat în procesele practice sau preconizează că se va confrunta.

Pentru procesul de **evaluare a riscului**, literatura economică, prevede un spectru larg de metode de evaluare a riscurilor cu specific mai mult financiar și mai puțin pentru cele agricole. Însă aceste metode de evaluare sînt utilizate și adaptate și pentru alte genuri de activitate inclusiv și în agricultură, care pot fi repartizate în trei categorii: *a) statistice* – ce se bazează pe date statistice, utilizarea modelelor matematico-statistice și teoria-probabilității; prin evaluarea cantitativă se obțin calcule și date exacte, pot fi modelate un șir de scenarii și indicatori comparabili; *b) analitice* – ce au la bază informația colectată și decizii ce rezultă din analize calitative și cantitative complexe; avantajele metodelor analitice – permit posibilitatea de-a selecta individual indicatorii, posibilitățile de evaluare sînt obiective; *c) de expertiză* – se bazează pe analiza subiectivă a indicatorilor calitativi și cantitativi, rezultatele obținute sînt operative și nu necesită multe date informative. Selectarea metodei depinde de sarcina de îndeplinit de către managerul riscului, reeșind din strategiile de gestionare a riscului. După evaluarea riscului se decid **măsurile de influență asupra riscului**. Din multitudinea metodelor și instrumentelor de influențat asupra riscurilor pot fi selectate următoarele:

*Evitarea riscului, adică renunțarea la careva activități sau operațiuni ce provoacă riscuri de neacceptat;

*Controlul pentru a preîntâmpina pierderile, astfel prin măsuri de control eficiente, un sistem managerial poate gestiona operațiunile riscante, diminuând sau evitând efectele riscului identificat;

*Acceptarea riscului, reprezintă situația cînd efectul riscului e satisfăcător- posibil de suportat sau în situațiile cînd orice măsură de întreprins în scop de influență asupra riscului este mai costisitoare decît producerea lui, astfel se iau măsuri de limitare a riscului.

*Transmiterea riscului unei persoane terțe, în situația cînd entitatea nu poate stăpîni riscul sau riscul este peste posibilitățile financiare ale entității, în aceste situații se apelează la companiile de asigurări sau piețe financiare.

La etapa finală în procesul de gestiune a riscurilor se axează pe **controlul și monitorizarea** riscurilor, care are un grad enorm de importanță în managementul riscului. Scopul monitorizării riscului conține măsuri de control asupra deciziilor manageriale, asupra modificării riscului și măsuri de corectat, asupra schimbărilor mediului extern, asupra eficienței măsurilor întrprinse privind riscurile, asupra metodelor și instrumentelor modificate.

Întrucît arhitectura unei economii de piață în țară nu este la un nivel adecvat, iar producătorii agricoli se confruntă cu o instabilitate economică și politică în prelungire, cu o concurență imperfectă, etc., evaluarea și gestiunea factorilor de risc a devenit un subiect important pentru factorii de decizie.

Identificarea, evaluarea și gestiunea riscurilor reprezintă o sarcină complexă și necesară pentru prevenirea și diminuarea intensității riscurilor prin măsuri comune elaborate prin teorii și practici ale economiștilor și producătorilor agricoli. Variația indicatorilor rezultativi depinde de influența mai multor factori precum: de producție, organizaționali, de mediu. Actualmente, factorul principal considerat distabilizator în situația sectorului agricol este instabilitatea condițiilor climaterice, care solicită crearea și implicarea unui sistem managerial în domeniul riscului, capabil să gestioneze efectele condițiilor de mediu.

În prezent gestiunea riscurilor a devenit de o importanță majoră în sistemul managerial. Pașii etapizați, începând cu identificarea surselor de risc și până la procesul de gestiune a riscului, trebuie efectuați prin măsuri eficiente de decidenți, direcționate spre reducerea efectelor sau eliminarea riscurilor în situații majore. În activitatea entităților este important ca managerii să dezvolte o schemă a procesului de gestiune a riscurilor, care poate include următorii pași:

- stabilirea riscului de gestionat;
- construirea unui algoritm de gestiune;
- evaluarea calitativă și cantitativă a riscului;
- acțiuni de întreprins conform deciziilor preventive;
- analiza valorilor critice;
- adoptarea deciziilor definitive [14, pag.43].

Este important, ca la abordarea concepției privind gestiunea riscului în sectorul agricol, managerii să țină cont de particularitățile activității în domeniul agricol.

Particularitățile specifice sectorului agricol, impun factorii de decizie să selecteze variantele decizionale, să le ierarhizeze pe baza consecințelor specifice, deoarece fiecărei variante de decizie îi corespunde o anumită consecință. Criteriile decizionale pot fi structurate pe nivele în dependență de obiective, care urmează să fie realizate printr-un proces de decizie ales de factorul de decizie. Decidenții trebuie să cunoască, că sub influența riscurilor frecvente, profitabilitatea nu mai este un indicator decisiv în gestiunea riscurilor, mai important devine posibilitatea întreprinderii de a relua sau menține procesul de producție, asigurarea unei activități care să atingă un prag de rentabilitate pentru compensarea capitalului investit, menținerea poziției ocupate pe piață și relațiile favorabile în mediul de afaceri.

Producătorii agricoli dețin un rol esențial în dezvoltarea economiei țării, deaceia aceștea trebuie să dispună de abilități de identificare și evaluare a riscurilor, să determine probabilitatea și efectul acestora, să propună măsuri de gestiune.

Mediul economic în care activează producătorii agricoli este în continuă schimbare, iar informațiile disponibile sunt insuficiente, deaceia deciziile luate poartă în permanență un anumit grad de risc.[p.171, 8] Noțiunea de risc cunoaște multiple definiții și grupe de clasificări, ce ajută studierea și abordarea acestora prin prisma situațiilor reale și criteriului selectat. Riscurile specifice sectorului agricol pot fi grupate pentru o evaluare mai specifică astfel:

- riscuri de producție;
- riscuri de comercializare;
- riscuri financiare;
- riscuri de gestiune (administrare).

Riscul de producție exprimă variația rezultatului economic la condițiile de producție, care este generat de particularitățile procesului de producție în agricultură, dependent de condițiile climaterice, costuri și producție în curs de execuție pe o perioadă mai îndelungată datorită sezonality, cât și sub acțiunea factorului uman. Riscurile de producție pot apărea la diferite etape a procesului de producție și pot fi grupate în funcție de diferite caracteristici specifice genului de activitate. În sectorul agricol riscul de producție mai poate fi generat și de abaterile de la procesele de activitate planificate, care pot fi divizate pe următoarele tipuri:

- a) Riscuri de producție provocate de condițiile climaterice, de funcționarea tehnicii și utilajului în exploatare, de securitatea de producție, etc.
- b) Riscuri de producție provocate de proiectarea și înființarea unor culturi neadaptate la specificul climateric al regiunii, care s-au manifestat destul de frecvent în agricultura țării la etapele inițiale a perioadei de tranziție;
- c) Riscuri de producție provocate de scăderea cererii consumatorului la producția autohtonă în favoarea producției de import. Acest risc afectează moralul producătorului care și duce la abandonarea sectorului agricol și migrația forței de muncă;

- d) Riscuri de producție provocate de înăsprirea concurenței cauzate de lipsa sau ineficiența unei politici de marketing în rândul producătorilor agricoli, concurență neloială, apariția unor produse substituibile, etc.
- e) Riscuri de producție provocate de operațiunile de aprovizionare, din cauza că producătorii nu pot găsi furnizorii convenabili prin prețuri, distanță, calitatea serviciilor și materiei prime, contracte de aprovizionare nefavorabile sau refuzul furnizorilor de a încheia contracte, nedocumentarea reală a aprovizionării care impune imperfecțiunea evidenței și lipsa elementelor de cost nedovedită documentar în structura acestora, apariția unor cheltuieli neprevăzute și reducerea venitului- toate acestea crează o bază fiscală de impunere incorectă în detrementul producătorului.
- f) Riscul de producție provocat de procesul de transportare a materiei prime și producției finite, care necesită anumite tipuri de unități de transport specializat , întrucât producția agricolă are un termen limitat de păstrare și anumite cerințe de păstrare.
- g) Riscul de producție generat de influența asupra mediului intern și extern , inclusiv și asupra proceselor ecologice, deoarece în agricultură pământul servește ca mijloc de producție.

Riscul de producție reprezintă variația rezultatului economic la condițiile procesului de producție, care depinde de o serie de factori inclusiv și de structura costurilor și variația acestora în dependență de volumul de activitate a entităților agricole. Pentru evaluarea riscului de producție se iau în calcul indicatorii de rentabilitate. Pragul de rentabilitate este un indicator care apreciază riscul de producție prin nivelul de activitate, când veniturile realizate sunt egale cu costurile, iar rezultatul este nul. Volumul de producție obținut peste pragul de rentabilitate indică obținerea profitului, iar sub acest nivel - indică pierderi.

Riscul de comercializare apare în procesul operațiunilor de vânzare – cumpărare. Acest risc în sectorul agricol poate fi precăutat prin prisma anumitor tipuri de risc ce se manifestă la anumite etape de mișcare a producției pe segmentul de vânzare – cumpărare precum :

- a) Riscul de comercializare rezultat din concurență neloială, unde cei cointeresați de lărgirea segmentului pe piață pot micșora prețul de vânzare sub nivelul de cost sau la nivel de cost pentru producătorii necompetitivi, astfel aceștea sunt excluși de pe piață;
- b) Riscul de comercializare rezultat din prețuri mari, datorită costurilor suportate din exploatarea utilajelor și tehnicii uzate atât moral cât și fizic, neconcordanța capacității de producție a utilajelor în exploatare cu cele reale, fragmentarea excesivă a terenurilor deținute, activități ce cresc elementele de cost al producției datorită particularităților agricole, crează efecte de necompetitivitate pe piață;
- c) Riscul de comercializare rezultat de operațiunile de import a produselor agricole la prețuri mici, deschideri necondiționate pentru investitorii străini în magazine ce comercializează produse agricole de import, limitând accesul pe piață a produselor autohtone;
- d) Riscul de comercializare rezultat din nedocumentarea adecvată a tranzacțiilor, au condus la greșeli în analiza și prognozarea situației pe piață, lipsa controlului adecvat din partea organelor de stat asupra intermediarilor fictivi ce apar pe segmentul de distribuție, achitarea tranzacțiilor comerciale cu numerar fizic în valoare nelimitată – toate favorizează tranzacțiile dubioase în detrementul producătorilor agricoli;
- e) Riscul de comercializare rezultat din imperfecțiunea sau lipsa unei politici de marketing la producătorii agricoli, apariția pe piață a produselor substituibile atractive prin preț și reclamă, lipsa inovațiilor, etc.

Este important să remarcăm aici semnarea în anul 2014 a Acordului de Asociere a Republicii Moldova cu UE, cu posibilități de export, crescând astfel posibilitatea de a îmbunătăți activitatea economică prin dezvoltarea unor domenii cu potențial ridicat precum- sectorul agricol. Acest acord a creat condiții favorabile de acces a produselor autohtone pe peșele UE. Trebuie menționat în aceste situații implicarea slabă a structurilor de stat în procese de instruire , perfecționare și modernizare a operațiunilor producătorilor, pentru ca produsele autohtone să respecte unele standarde de corespundere pentru a beneficia de favoruri comerciale pe peșele UE.

După semnarea Acordului de Asociere cu UE s-a înviorat exportul produselor agroalimentare. Acest acord exclude taxa de piață în UE la peste 2100 poziții tarifare.

Lipsa abilităților în servicii de marketing, cât și alte probleme caracteristice producătorului agricol autohton, au influențat negativ atingerea cotei oferite pe peșele externe. Astfel s-a observat neatingerea unui număr ridicat de cote la un șir de produse și continuă să predomine în structura exporturilor- producție

agricolă neprocesată cu o valoare adăugată mică. Balanța comercială a țării continuă să indice acumulări în creșterea deficitului comercial, datorită predominării importului.

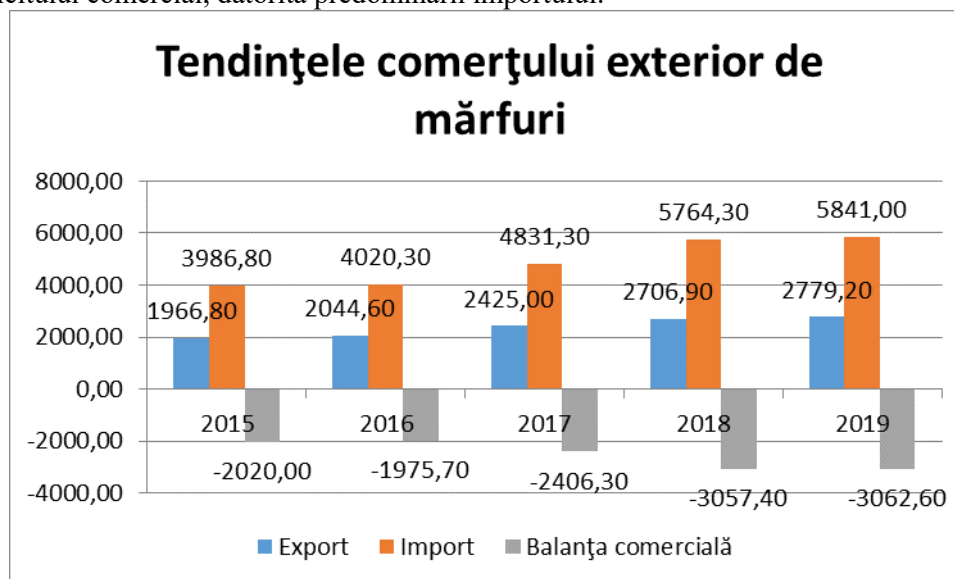

Figura 1: Tendința comerțului exterior de mărfuri -anii 2015- 2019
(mln.USD)
Sursa[13]

Din figura 1 se observă un decalaj în evoluția exportului și importului în perioada analizată, care a determinat în anul 2019 acumularea unui deficit al balanței comerciale în valoare de 3062,6 mln.USD, în creștere cu 5,2 mln.USD comparativ cu cel înregistrat în anul 2018. Dacă analizăm structura exporturilor și importurilor, se observă predominarea produselor neprocesate la export și a produselor procesate – la import. Trebuie de cunoscut că această tendință duce la asumarea unor riscuri mai mari și beneficii mai mici.

Activitatea comercială generează un șir de indicatori, care permit să măsurăm performanțele economice ale sectorului agricol, oferă informații despre poziția pe piață, despre șansele de extindere în dependență de dinamica activității, reflectă creșterea sau scăderea gradului de valorificare a resurselor materiale consumate exprimate de valoarea adăugată asupra producției obținute.

Riscul financiar apare în operațiunile cu resursele financiare și poate fi analizat în dependență de variabilitatea indicatorilor de rezultate și în dependență de structura financiară a entității.[p.178, 9]. Riscul financiar poate fi grupat după o serie de criterii precum:

- a) Riscul financiar rezultat de puterea de cumpărare a banilor sub influența inflației, deflației, fluctuației valutare, lipsuri de lichidități, etc. acestea pot genera devalorizarea venitului, reduceri de preț, creșterea pierderilor.
- b) Riscul financiar rezultat din operațiunile investiționale, care se manifestă prin ratarea câștigurilor, diminuarea veniturilor și creșterea pierderilor financiare din plasările incorecte a banilor, sau din particularitatea sezonității procesului de producție agricol pe un termen mai lung.
- c) Riscul financiar rezultat din pierderea capitalului propriu și a capacității de plată al entității de a-și achita obligațiunile la scadență, și ca rezultat intervine falimentul. Diminuarea sau pierderea capitalului propriu este provocată de subevaluarea veniturilor și supraevaluarea cheltuielilor cu scopul evaziunii de la impozitul pe venit (practicat în mediul de afaceri autohton, având și pricini obiective în unele situații), sau de colectare a pierderilor cauzate de neeficiența activității agricole provocate de riscurile specifice, etc.

Producătorii agricoli utilizează atât surse proprii cât și împrumutate pentru desfășurarea activității. Utilizarea surselor împrumutate poate genera două situații de luat în seamă în activitatea decizională:

- ✓ creșterea cheltuielilor financiare ce rezultă din obligația de achitare a dobânzilor- diminuează rezultatul financiar;
- ✓ apelarea la împrumut sugerează situația avantajată a entității datorită unei rentabilități superioare ce trebuie să rezulte din utilizarea mai eficientă a împrumutului, și din diminuarea bazei impozabile prin deducerea fiscală a acestei dobânzi.

Riscul financiar sporește odată cu sporirea gradului de îndatorare. Deaceia managerii trebuie să selecteze o politică de finanțare echilibrată. Analiza riscului financiar poate fi efectuată pe baza efectului de levier financiar și metoda pragului de rentabilitate.

Riscul de gestiune (administrare) generează efectele cu personalul și acțiunile decizionale. Persoana (persoanele) decidentă are un rol important în cadrul entității care depinde de structura și stilul managerial, de caracteristica umană ce poate modifica sau impune modul de atitudine sau comportament. Atitudinea față de risc a persoanelor decidente influențează planificarea strategică cu impact benefic asupra dezvoltării în general. Administrarea eficientă conturează interacțiunea umană. Modelarea structurii organizaționale, constituie analiză, gestiune a modului în care implicarea practică activă va contribui la obținerea succesului scontat de-a lungul timpului.

În Republica Moldova, datele referitoare la producția agricolă obținută sînt prezentate de toate întreprinderile agricole pe categorii de gospodării precum: întreprinderi agricole; gospodării țărănești; gospodăriile populației. Conform datelor BNS, fiecare categorie de gospodărie se caracterizează prin specializarea în recoltarea unor anumite grupe de culturi și produse agricole precum:

- ❖ întreprinderile agricole dispun de suprafețe mai extinse și se specializează în general pe toate culturile agricole, predominând culturile cerealieră, tehnice, cartofi, legume, fructe și struguri. Toată producția obținută de aceste întreprinderi este destinată vânzării.
- ❖ gospodăriile țărănești dispun de suprafețe medii și se specializează pe culturi cerealieră, floarea soarelui, legume, fructe și struguri. O bună parte din producția obținută este utilizată pentru autoconsum, pentru vânzare fiind orientată producția de struguri, legume și fructe.
- ❖ gospodăriile populației se specializează de obicei pe produse cu valoare adăugată mai mare, acestea se orientează mai mult spre producerea legumelor, fructelor, strugurilor, cartofilor- pentru realizarea pe piață. Această categorie de producători sînt mai flexibili la modificările de pe piață, la schimbarea condițiilor climaterice, gestionând riscurile la care sînt expuși prin diversificarea producției și utilizarea pentru recoltare a suprafețelor acoperite și sisteme simple de irigare.

Conform datelor statistice, toate categoriile de gospodării contribuie cu o pondere importantă și diversă de producție agricolă în structura producției totale pe țară:

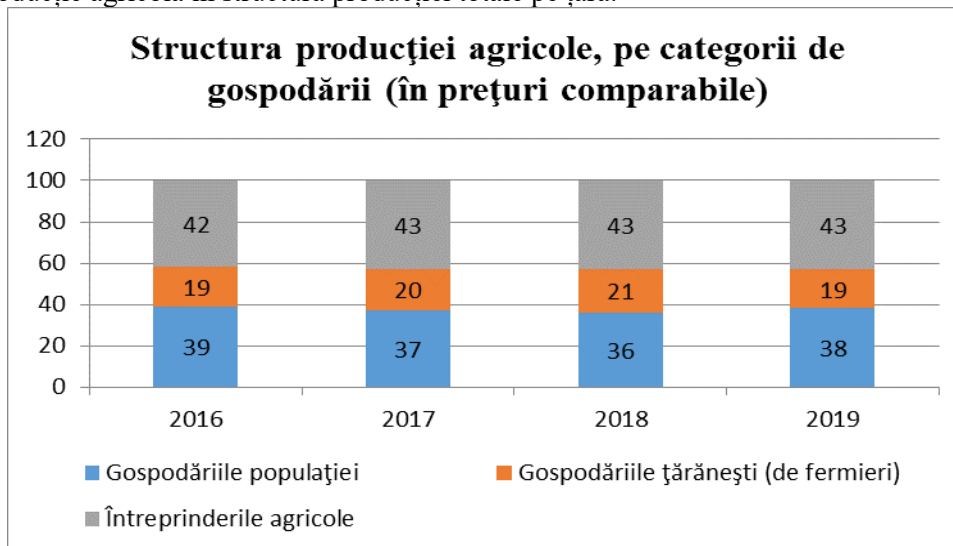

Figura 2: Structura producției agricole, pe categorii de gospodării (%)
Sursa [13]

Conform informației din fig.2, se observă, că ponderea cea mai importantă în structura producției agricole o dețin întreprinderile agricole ce ocupă - 43% din totalul producției agricole obținute, urmată de gospodăriile populației cu - 38%, iar gospodăriile țărănești dețin o pondere de - 19%, pentru anul 2019.

Apariția riscurilor în activitatea producătorilor agricoli poate limita activitatea și diminua rezultatele, deaceia în aceste situații se impune **evaluarea și gestiunea** riscurilor. Evaluarea riscului este o etapă necesară de utilizat în cadrul activității producătorilor. Etapa evaluării se consideră importantă și complicată în sistemul managementului de risc. La baza evaluării riscului se pune accent pe succesiunea următoarelor elemente:

- genul de operațiuni și specializarea pe anumite tipuri de culturi sau specii de animale, care constituie activitatea de bază;
- resursele disponibile și posibilități alternative în caz de urgență;
- informațiile disponibile pentru decidenți și corectitudinea evidenței;
- atitudinea față de risc a persoanelor decidente atât din cadrul întreprinderii cât și din cadrul mediului de afaceri cu care se conlucrează, etc.

Evaluarea corectă a riscului constituie un obiectiv esențial al agenților economici, indiferent de poziția și rolul lor în cadrul mecanismului economic [pag.172, 9]. Procesul de evaluare a riscului include un șir de proceduri ce determină influența fiecărei părți componente și implicate asupra nivelului de risc final. La evaluarea riscului pot fi utilizate diferite tehnici și instrumente, precum și metode calitative și cantitative în dependență de specificul fiecărei categorii decizionale.

Metodele calitative evidențiază sursele de risc la fiecare etapă de execuție, stabilind zonele de risc, ajută la determinarea efectelor posibile negative sau pozitive. Managementul riscului schițează etapele de evaluat. Inițial se include rezultatele pozitive previzibile cu consecințele posibile în urma deciziei de urmat; impactul consecințelor trebuie comparat cu rezultatele posibile. Problemele depistate se analizează la fiecare etapă [pag.72, 8]. Metodele calitative permit colectarea informației necesare pentru evaluările cantitative, stabilesc probabilitățile situațiilor de risc, efectul acestora și nivelul riscului acceptat.

Evaluarea calitativă a riscurilor include:

- analiza scenariilor posibile de dezvoltare a întreprinderii;
- dezvăluirea zonelor mai sensibile;
- imitarea situațiilor de risc;
- stabilirea unui nivel limită de stabilitate (pragul de rentabilitate). Procesul evaluării trebuie efectuat în complex, întrucât este mai eficient deoarece informația obținută se consideră mai exactă, iar deciziile luate în baza acestora sunt mai oportune.

Metodele cantitative de evaluare a riscurilor permit evaluarea cantitativă a riscului și se consideră un proces de gestiune eficient. Evaluarea cantitativă permite determinarea prin probabilități matematice a apariției riscurilor identificate, mărimea pierderilor sau profitului așteptat ca urmare a acțiunilor întreprinse în situații de risc [pag.73, 8].

Complexitatea problemelor din sectorul agricol, impun practic procesul de evaluare a riscurilor să se limiteze la acțiuni de evaluare prin simplificare. Managerii evaluează riscul în baza unui sau a câtorva indicatori – considerați mai importanți pentru acceptarea riscului. Producătorii agricoli în practica personală apelează pentru evaluarea riscului la metodele calitative cu scopul determinării surselor de risc care pe parcursul activității încearcă să le gestioneze prin măsuri posibile, iar impactul riscurilor le evaluează utilizând metodele cantitative postoperatoriu – concluzionând sarcinile de întreprins în gestiunea riscurilor pentru un nou ciclu de producție.

Concluzii

1. Adaptarea sectorului agricol autohton la condițiile actuale de mediu, prin schimbări urgente sistemice;
2. Instituirea unor momente de control în sistemul managerial, bazat pe informare, ghidare, consultare, verificare, raportare veridică;
3. Crearea unor sisteme de irigare eficiente și prin utilizarea precipitațiilor atmosferice captate;
4. Conlucrarea cu departamente științifice, care să ghideze sistemul managerial agricol prin cooperare atât pe orizontală cât și pe verticală;
5. Revitalizarea sistemului agrochimic de stat în colaborare cu departamentele științifice, care să monitorizeze strict reguli de respectat în schimbul stimulării și subvenționării proceselor practice executate corect;
6. Implimentarea și promovarea soiurilor de hibrizi competitivi cu rezistență sporită la secetă, boli, dăunători;
7. Inițierea unui program de stat, pentru dezvoltarea întreprinderilor mici și mijlocii, prin asigurarea unui suport de management științific ghidat, care va spori interesul producătorilor și va stopa emigrarea.

Într-o accepțiune generală, riscul trebuie privit și tratat ca un fenomen obiectiv ce este prezent și însoțește orice activitate. Aceasta impune structurii manageriale de risc să-și determine individual nivelul de risc acceptabil pe care poate sa-l suporte financiar și material entitatea, fără consecințe de influență. Consecințe negative majore, conform analizei informației din ultimii ani, trebuie așteptate din urma riscurilor

climaterice, care rămân unul dintre cele mai importante riscuri pentru sectorul agricol, cu efecte imprevizibile asupra rezultatelor. Asupra gestiunii acestor riscuri e necesar să se coopereze toate structurile manageriale pe verticală cointeresate de redresarea situației din agricultură, pentru a propune soluții alternative viabile în acest sens.

Referințe bibliografice

1. Bugaian Larisa, Managementul strategic al costurilor, Chișinău, 2007, CEP USM.
2. Gerald A. Cole, Management, ed. Știința, 2006.
3. Florea-Inac Maria Mirabela, Identificarea și evaluarea categoriilor de riscuri asociate organizațiilor auditate, Analele Universității “Constantin Brâncuși” din Târgu Jiu, Seria Economie, Nr.1/2010.
4. Munteanu N., Bălănuță V., Analiza și evaluarea riscurilor la nivel de întreprindere: aspecte teoretice și aplicative, ed. ASEM, 2010.
5. North, Douglass C., Instituții, schimbare instituțională și performanță economică, ed. Știința, 2003.
6. Oprea A. și alții Managementul riscurilor dezastrilor și fenomenelor climatice adverse în sectorul agricol, Chișinău, 2014.
7. Parmacli D. Potențialul economic al pământului în sectorul agricol, Chișinău ASEM, 2006.
8. Stihl L., Managementul riscurilor în afaceri, ed. ASEM, Chișinău, 2010.
9. Todea N., Burja V., și alții, Gestiunea și contabilitatea exploatațiilor agricole, Ed. Risoprint, Cluj-Napoca, 2005.
10. Valceanu Gh., și alții, Analiza economică financiară Ed. Economica, 2005.
11. d-nb,info>...PDF Risk attitude, risk perceptions and risk management strategies.
12. Winsen, F.V., Wauters E., et al. (2011), Combining risk perception and risk attitude, Congress Change and Uncertainty, Zurich, Suisse.
13. Biroul Național de Statistică al Republicii Moldova, Anuarul statistic.
14. Грюнендаль Г., Воз Д. Анализируя риски, управляем стоимостью компании, М. АСТ, 2014.